

สรุปสถานการณ์การเกิดอุบัติเหตุจากประทัด ดอกไม้ไฟ และอุบัติเหตุจราจรจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเทศกาลลอยกระทง ปี 2548 (ระหว่างวันที่ 12 – 18 พฤศจิกายน 2548)

บทพื้นวิชา

รวบรวมและวิเคราะห์โดย : นางกลิ่นสุคนธ์ จิวารมณ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมรายงานผู้บาดเจ็บ จากอุบัติเหตุช่วงเทศกาลลอยกระทงปี 2548 (ระหว่างวันที่ 12 – 18 พฤศจิกายน 2548) ของโรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 42 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ สรุปสถานการณ์ได้ดังนี้

1. อุบัติเหตุ จากประทัด และดอกไม้ไฟ

1.1 ผู้บาดเจ็บ จากอุบัติเหตุ ประทัด และดอกไม้ไฟ มีจำนวนทั้งสิ้น 154 ราย (อัตรา 9.30 ต่อแสนประชากร) เสียชีวิต 1 ราย (อัตรา 0.06 ต่อแสนประชากร) สาเหตุของการบาดเจ็บส่วนใหญ่จากประทัด คิดเป็นร้อยละ 70.78 รองลงมาคือ พลุ ร้อยละ 8.44 และเมื่อจำแนกอวัยวะของร่างกายที่ได้รับบาดเจ็บมากที่สุด พบว่า ร้อยละ 54.55 ได้รับบาดเจ็บบริเวณมือ, แขน, ขา และเท้า รองลงมาคือ บริเวณใบหน้า ร้อยละ 33.12

การจำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 3:1 วันที่มีผู้บาดเจ็บมากที่สุด เป็นวันที่ 16 พฤศจิกายน (68 ราย) และ 17 พฤศจิกายน 2548 (วันลอยกระทง) จำนวน 31 ราย สำหรับพื้นที่เกิดการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุประทัดและดอกไม้ไฟมากที่สุดได้แก่ อำเภอไชยปราการ, เมือง และสันป่าตอง โดยมีอัตราต่อแสนประชากรเท่ากับ 26.32, 19.30 และ 17.98 จำนวน 7, 50 และ 14 ราย ตามลำดับ (ตารางแสดง)

1.2 ผู้เสียชีวิต จากอุบัติเหตุ ประทัดและดอกไม้ไฟ มีผู้เสียชีวิต 1 ราย เป็นเพศชาย อายุ 52 ปี ภูมิลำเนา อำเภอเชียงดาว เป็นผู้เข้าร่วมการแข่งขันในงานประเพณีเป็งที่วัดเชียงยืน อำเภอเชียงดาว ในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 สาเหตุเกิดจากผู้เสียชีวิตเป็นผู้ผลิตดอกไม้ไฟเอง ขณะจุดชนวน ดอกไม้ไฟได้กระเด็นขึ้นบริเวณศีรษะ จากนั้นดอกไม้ไฟเกิดระเบิดบริเวณศีรษะ ได้รับการวินิจฉัยว่า Blast injury, Open fractured of right frontal bone and Brain damage และเสียชีวิตทันที ในงานแข่งขันฯ ดังกล่าว

2. อุบัติเหตุจราจร ในช่วงเทศกาลลอยกระทง

มีผู้บาดเจ็บ 1,020 ราย (อัตรา 61.61 ต่อแสนประชากร) เสียชีวิต 14 ราย (อัตรา 8.46 ต่อแสนประชากร) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 2:1 อัตราการบาดเจ็บอุบัติเหตุจราจรในช่วงเทศกาลลอยกระทง เฉลี่ย 146 คนต่อวัน ในขณะที่อัตราการบาดเจ็บทั้งปี โดยเฉลี่ยเท่ากับ 68 คนต่อวัน จึงคาดว่า อัตราการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจราจรได้เพิ่มจากสถานการณ์ปกติ ประมาณ 2 เท่า (ตารางแสดง)

3. ข้อมูลเปรียบเทียบผู้ได้รับอุบัติเหตุ จากประทัดและดอกไม้ไฟ ปี 2543 - 2548

จำนวนผู้ได้รับการบาดเจ็บจากประทัดและดอกไม้ไฟ ตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปี 2548 นั้น พบว่า มีการบาดเจ็บลดลงในปี 2544 แล้วเพิ่มสูงสุดใน ปี 2545 จำนวน 179 ราย (อัตรา 11.15 ต่อแสนประชากร) จากนั้นมีแนวโน้มลดลงต่ำสุดในปี 2548 จำนวน 154 ราย (อัตรา 9.30 ต่อแสนประชากร) (รูปแสดง) สาเหตุการบาดเจ็บมากที่สุด มักเกิดจากการเล่นประทัดมาโดยตลอด ทั้ง 6 ปี (พ.ศ. 2543 - 2548) แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการเล่นประทัด และอวัยวะที่เกิดอันตรายสูงสุด จะเป็นทั้งบริเวณมือ แขน ขา และเท้า ทุกปี เช่นกัน (ตารางแสดง)

4. การให้บริการการแพทย์ฉุกเฉิน (EMS) ในช่วงเทศกาลลอยกระทง (ระหว่างวันที่ 12 – 18 พฤศจิกายน 2548)

จำนวนให้บริการทั้งหมด 121 ครั้ง จำแนกเป็นการช่วยเหลือขั้นพื้นฐาน (Basic Life Support, BLS) 72 ครั้ง และการช่วยเหลือขั้นสูง (Advance Life Support, ALS) 49 ครั้ง ทั้งนี้ ในช่วงเทศกาลลอยกระทง ปี 2548 ไม่ได้รับรายงานการเกิดอุบัติเหตุหมู่ และการบาดเจ็บสูญเสียทรัพย์สินจากอัคคีภัย

จากภาพรวมการดำเนินงานปี 2548 ผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุประทุษร้ายและดอกไม้ไฟ ปี 2543 - 2548 มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จนทำให้การบาดเจ็บจากในปี 2548 ที่ผ่านมามีค่าต่ำสุดในที่สุด อาจเป็นเพราะมาตรการต่าง ๆ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ดำเนินการอย่างเข้มงวดกวัดขันจนบรรลุเป้าหมายโดยรวม ตลอดจนประชาชนอาจตระหนักต่ออันตรายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เป็นสาเหตุสำคัญก่อให้เกิดการบาดเจ็บ และเสียชีวิต มักเกิดจากความประมาท รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความกลัวคนอง ดังนั้นมาตรการการแก้ไขปัญหาคืออุบัติเหตุจากประทุษร้าย ดอกไม้ไฟ และอุบัติเหตุจราจรอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้มงวดกวัดขันจับกุมผู้กระทำความผิด ในร้านที่จำหน่ายประทุษร้ายและผู้เล่น รวมทั้งผู้ขับขี่ให้ปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด ไม่ขับซัดซัดขณะเมาสุรา ตลอดจนเร่งรัดให้มีการบริการทางการแพทย์ฉุกเฉิน(EMS) อย่างครอบคลุมทั่วถึง จะส่งผลให้ลดความสูญเสีย ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ในระดับภูมิภาค และประเทศต่อไป

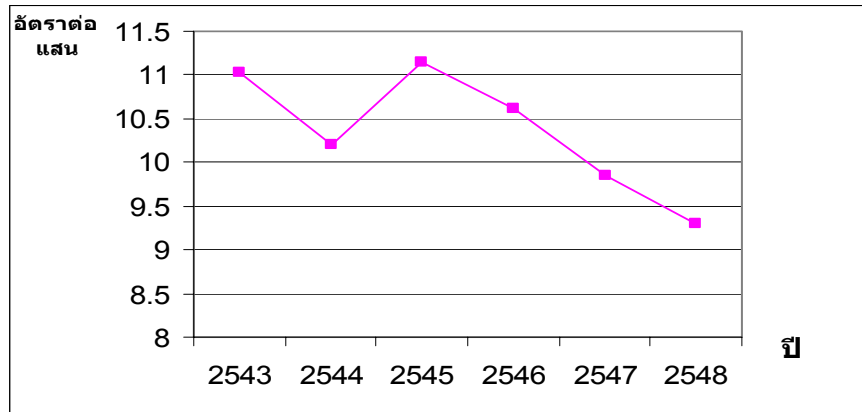
**ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิต จากประทุษร้ายและดอกไม้ไฟ
ช่วงเทศกาลลอยกระทง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี 2543 - 2548**

รายละเอียด	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548
1.จำนวนผู้บาดเจ็บ (ราย)	175	159	179	170	163	154
อัตราป่วย(ต่อ100,000 ปชก.)	11.03	10.21	11.15	10.61	9.85	9.30
2. เพศ						
ชาย	150	133	147	121	139	116
หญิง	25	26	32	49	24	38
3. สาเหตุการบาดเจ็บ (ราย)						
ประทุษร้าย	128	100	124	139	126	109
ดอกไม้ไฟ	18	12	27	17	6	12
พลุ	5	9	8	1	14	12
ดินปืน	14	14	13	8	6	8
อื่น ๆ	10	24	7	5	11	13
4. อวัยวะที่บาดเจ็บ (ราย)						
มือ, แขน, ขา และเท้า	105	117	109	118	102	84
ใบหน้า	57	38	41	32	28	51
ศีรษะและคอ	0	3	15	6	10	11
เชิงกรานและท้อง	0	0	0	1	4	2
ผิวหนังภายนอก	16	11	15	7	9	3
อื่น ๆ	0	1	0	6	10	3
5. เสียชีวิต (ราย)	0	0	1	0	2	1

หมายเหตุ

1. แหล่งข้อมูลสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่รวบรวมรายงานจากโรงพยาบาลของภาครัฐและเอกชน จ.เชียงใหม่ จำนวน 42 แห่ง
2. การกรอกอวัยวะที่บาดเจ็บ จะกรอกเฉพาะอวัยวะที่บาดเจ็บรุนแรงที่สุดเท่านั้น

รูปแสดงอัตราผู้ได้รับบาดเจ็บจากประทัดและดอกไม้ไฟ ช่วงเทศกาลลอยกระทง
ตั้งแต่ปี 2543 - 2548 จังหวัดเชียงใหม่

แหล่งข้อมูล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมรายงานจากโรงพยาบาลของภาครัฐและเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 42 แห่ง

ข้อเสนอแนะ(เพิ่มเติม)

1. สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ^(1,2,3)

- เด็กต้องได้รับการสอนและจำไว้เสมอว่า ดอกไม้ไฟ หรือพลุ ไม่ใช่ของเล่น และเป็นอันตรายสำหรับเด็ก
- ห้าม.....เด็กจุดดอกไม้ไฟ หรือ พลุ เองเด็ดขาด
- ไม่ควรให้เด็กอยู่ใกล้บริเวณที่มีการจุดดอกไม้ไฟ หรือพลุ

2. สำหรับผู้ใหญ่ ^(3,4,5)

- จุดดอกไม้ไฟ หรือพลุ อย่างถูกวิธีตามข้อแนะนำอย่างเคร่งครัด
- เล่นในที่โล่ง ราบ ห่างไกลจากบ้านเรือน ใบไม้แห้ง และวัตถุไวไฟ
- ตรวจสอบให้มั่นใจว่า คนอื่นอยู่ห่างจากดอกไม้ไฟหรือพลุเพียงพอ
- ห้าม พยายามจุดดอกไม้ไฟ หรือพลุที่ จุดแล้วไม่ติด หรือไม่ระเบิด อย่างเด็ดขาด ควรเตรียมถังน้ำไว้ 1 ถัง ใกล้ตัวเสมอเวลาเล่น เพื่อใช้ดับเพลิงหรือ ดอกไม้ไฟ หรือพลุ ที่จุดแล้วไม่ระเบิด
- อย่าทดลอง หรือ ทำดอกไม้ไฟ หรือพลุ เอง

เอกสารอ้างอิง

1. ศิริวรรณ สันติเชิษฐกุล และชไมพันธุ์ สันติกาญจน์. รายงานประมาณการสถานการณ์การบาดเจ็บและตายจากการเล่นพลุและดอกไม้ไฟ ประเทศไทย พ.ศ. 2543. รายงานการเฝ้าระวังการบาดเจ็บระดับจังหวัด ปี 2543 และการบาดเจ็บ 19 สาเหตุ.
2. บวรวรรณ ดิเรกโกศ และชไมพันธุ์ สันติกาญจน์. สถานการณ์การบาดเจ็บจากการถูกปลาว หรือสะเก็ดดอกไม้ไฟ หรือพลุ ในผู้บาดเจ็บรุนแรง. รายงานการเฝ้าระวังการบาดเจ็บระดับชาติ ปี 2544.
3. ชไมพันธุ์ สันติกาญจน์. 6 บัญญัติความปลอดภัยในการจุดดอกไม้ไฟและพลุ ปี 2545.
4. US Consumer Product Safety Commission. Fireworks Safety Tips 2004. Available from: <http://www.cpsc.gov>.
5. The Nation Council on Fireworks Safety. Tips for public fireworks displays and tips on choosing safe fireworks. 2004. Available from: <http://www.fireworkssafety.co.th>

บทบรรณาธิการ

การบาดเจ็บจากประทัด พลุ ดอกไม้ไฟ เป็นการบาดเจ็บที่สามารถป้องกันได้ ในแต่ละปีมีผู้ได้รับบาดเจ็บจากสาเหตุนี้หลายร้อยราย และเสียชีวิตหลายสิบราย ระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บของประเทศขณะนี้ รวบรวมข้อมูลจากโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลศูนย์บางจังหวัดเท่านั้น การที่จังหวัดเชียงใหม่มีการทบทวนข้อมูลการบาดเจ็บย้อนหลัง และรวบรวมครอบคลุมสถานบริการทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ภาพขนาดของปัญหาภายในจังหวัดชัดเจนมากขึ้น และจังหวัดเชียงใหม่เองเป็นจังหวัดท่องเที่ยวสำคัญ ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างชาติมาเยี่ยมชมจำนวนมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง เป็นต้น โดยเฉพาะเทศกาลลอยกระทง จะพบว่า มีการเล่นพลุ ดอกไม้ไฟกันมาก จนเป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้ให้บริการในท้องถิ่นถึงวันลอยกระทงเมื่อไหร่ จะต้องพบบาดเจ็บจากการระเบิดของพลุ ดอกไม้ไฟ มาหลากหลายรูปแบบ เช่น ตาบอด นิ้วขาด มือขาด หัวแตก ผิวหนังไหม้ จนกระทั่งทางรัฐบาลเห็นความสำคัญและเริ่มจริงจังกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำหน่ายพลุและดอกไม้ไฟ ทำให้ดูเหมือนว่า แนวโน้มการบาดเจ็บจะลดลง ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงมาตรการที่แก้ปัญหาถูกจุด อย่างไรก็ตาม ยังพบผู้ได้รับบาดเจ็บอยู่ อาจจะเป็นไปได้ว่าความตระหนักในความปลอดภัยของผู้ที่จุดวัตถุยังไม่มากพอ

ในส่วนของการบาดเจ็บจากจรวด พบว่า ในช่วงปกติพบค่อนข้างมาก และยิ่งเพิ่มมากขึ้นชัดเจนในช่วงเทศกาล จึงมาถึงคำถามว่า มาตรการด้านความปลอดภัยทางท้องถนนที่ทำอยู่ เรามักเน้นในช่วงเทศกาล เหมาะสมเพียงพอที่จะลดปัญหาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากจรวดทางบก ได้อย่างเหมาะสมจริงหรือ??? เพราะเมื่อดูข้อมูลตลอดทั้งปีจะพบว่าผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตนอกเทศกาลก็ไม่น้อย ถ้าเราสามารถมีมาตรการเข้มงวด และสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยให้กับประชาชนได้ ทั้งในและนอกเทศกาล น่าจะช่วยลดปัญหาและความสูญเสียที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นของประเทศได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาระบาดวิทยาเชิงพรรณนา โดยการเก็บข้อมูลย้อนหลัง 6 ปี เพื่อที่จะดูสถานการณ์การบาดเจ็บจากประทัด พลุ ดอกไม้ไฟ รวมถึงการบาดเจ็บจากการจรวด แต่ไม่ได้พูดถึงเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลว่าได้ข้อมูลมาอย่างไร เช่น เก็บจากแบบเก็บข้อมูลที่ทำขึ้นเอง หรือรายงานการบาดเจ็บ 19 สาเหตุ หรือฐานข้อมูลของโรงพยาบาล ทำให้เกิดความไม่แน่ใจถึงความน่าเชื่อถือ รวมถึงความครอบคลุมของข้อมูล
2. การนำเสนอระบาดวิทยาเชิงพรรณนา ในส่วนของบุคคล ไม่ได้แสดงถึงการกระจายตามอายุ ทำให้ไม่ทราบกลุ่มเสี่ยง เมื่อให้ข้อเสนอแนะจึงให้แบบกว้าง ๆ คลุมไปหมด เนื่องจากไม่มีข้อมูลจากรายงานนี้สนับสนุนว่าข้อเสนอแนะนี้จะแก้ปัญหาได้
3. การนำเสนอในส่วนของเวลา ไม่มีข้อมูลย้อนหลังของการบาดเจ็บจากจรวด ในขณะที่มีข้อมูลย้อนหลังของการบาดเจ็บจากดอกไม้ไฟ ทำให้ไม่สามารถบอกสถานการณ์ของการบาดเจ็บจรวดได้ รู้แต่เพียงสถานการณ์ในปีที่มีรายงานเท่านั้น บอกไม่ได้ว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลง
4. การนำเสนอในส่วนของสถานที่ ไม่ได้มีการแจกแจงถึงพื้นที่เสี่ยง จึงทำให้ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะที่จำเพาะพื้นที่ได้
5. ในส่วนของการบาดเจ็บจากจรวด ไม่ได้บอกถึงสาเหตุของการบาดเจ็บ ชนิดของยานพาหนะ พฤติกรรมการบาดเจ็บ ทำให้ข้อมูลที่รายงานมาบอกขนาดของปัญหาได้คร่าว ๆ แต่ไม่สามารถเอาไปใช้แก้ไขปัญหาก็ได้
6. ในส่วนของการมาตรการต่าง ๆ ที่ดำเนินการในจังหวัด ไม่ได้กล่าวถึงว่ามีอะไรบ้าง

โดย นายแพทย์จิรภัทร กัลยาณพจน์พร กลุ่มงานระบาดวิทยาโรคไม่ติดต่อ สำนักระบาดวิทยา